

M1: Vasárnap (Június 12.) 20:05

0:25, Hétfő (június 13.), m2

Mindszenty - A fehér vértanú

magyar dokumentumfilm, 138 perc, 2010

rendező: Koltay Gábor

zeneszerző: Koltay Gergely, Szűts István

operatőr: Mezei Attila

producer: Somlai Zsuzsanna

gyártásvezető: Somlai Zsuzsanna

vágó: Mezei Attila

szereplő:

Sipos ImreA film értékelése: 7,8/10 (13 szavazat)

Értékelje a filmet!

Értesítő Hozzáadás:

Koltay Gábor legújabb alkotása fikciós elemekkel gazdagon átszótt dokumentumfilm, amely a történelmi környezetbe illesztve sokoldalúan bemutat egy megalkuvás nélküli, hittel folytatott küzdelmes életutat. A film főszereplője Sipos Imre - a Pesti Magyar Színház színész-rendezője - végigjárja a bíboros életének legfontosabb helyszíneit, gyűjti az adatokat, élményeket, hogy aztán a szellemi mozaikkockák összerakásával válaszolni tudjon a kérdésre: Ki is hát Mindszenty József bíboros, esztergomi érsek, az utolsó hercegprímás?

Bemutató dátuma: 2010. október 7. (Forgalmazó: Korona Film)

Kritika:

PORT.hu, 2010. október 7.: Így élt..."Mindszenty Józsefnek, a huszadik századi magyar történelem tragikus sorsú figurájának élettörténetét meséli el e filmben Koltay Gábor, a tőle megszokott modorban, motoros vezérmotívummal és nemzeti rockos-bombasztikus fináléval."

Heti Válasz, 2010. október 27.: Kampány a szentté avatáshoz

*

Így élt...

Az utolsó magyar hercegprímás

2010. október 7.

Mindszenty Józsefnek, a huszadik századi magyar történelem tragikus sorsú figurájának élettörténetét meséli el e filmben Koltay Gábor, a tőle megszokott modorban, motoros vezérmotívummal és nemzeti rockos-bombasztikus fináléval.

A nyugat-dunántúli Csehimindszenten Pehm Józsefként született Mindszenty bíboros a huszadik századi magyar történelem kiemelkedő fontosságú alakja volt katolikus főpapként és közéleti személyiségként egyaránt. Papi pályája meredeken ívelt felfelé. 1915-ben szentelték pappá, 1944-ben már ő a veszprémi püspök, majd Serédi Jusztinián hirtelen halála miatt '45-ben a pápa már esztergomi érsekké, a magyar katolikusok főpásztorává nevezi ki. Ő az utolsó magyar hercegprímás, amíg XII.Pius pápa 1951-ben az egyház összes főpapját eltiltotta eme alapvetően világi cím birtoklásától. A magasan kicsúcsosodó lelkesi pályája mellett, illetve annak szerves részeként is mindig aktív figyelemmel kísérte az egyházon túli, kívüli világ folyását. Azonnal felemelte a hangját az 1919-es Tanácsköztársaság ellen, aminek következménye az internálás volt. A két háború között iskolákat alapított. A második világháború végnapjaiban ő kezdeményezte annak a tiltakozó levélnek megírását, melyben a dunántúli püspökök tiltakoznak az ország viszonylag épen maradt nyugati részének lerombolása, valamint a zsidók üldöztetése miatt. A levelet saját kezűleg adta át Szálasi miniszterelnök-helyettesének. Emellett, egyházmegyéjében megtiltotta a nyilasok által követelt ünnepi szentmisék tartását, amiért papjaival a nyilasok a sopronkőhidai börtönbe zárták. A háború utáni kommunista hatalomátvétel hozta meg Mindszenty sorsának igazán tragikusra fordulását, ám ekkor teljesedett ki igazán erkölcsi nagysága is. A Rákosi-rendszer koncepciók pereiben egyes számú közellenségnek kiáltotta ki a bíborost, életfogytiglani börtönre ítélték. 1956-ban kiszabadult házi őrizetéből, rádióbeszédekkel mondott a hívekhez, majd a forradalom leverése után az amerikai nagykövetségre menekült, ahonnan nyugati és vatikáni nyomásra, szándéka ellenére, ám a pápához való engedelmességgel, 1971-ben távozott Nyugatra. 1975-ben bekövetkezett haláláig a bécsi Pázmáneumban lakott és a világ magyarjait látogatta és tartotta bennük a haza szeretetét, valamint a katolikus hitet. A rendszerváltás után, 1991-ben ünnepélyes külsőségek közepette szállították haza holttestét, mely azóta az esztergomi érseki kriptában nyugszik.

Részben életrajz, részben portré

Koltay Gábor aprólékosan, részletekbe menően, korabeli fotók, filmbejátszások segítségével, teljesen hagyományos televíziós portré formájában meséli el Mindszenty bíboros életét, születésétől kezdve papi pályájának minden fontosabb állomásán keresztül haláláig, sőt azon túl is. A sorsfordító jelentőségű főpappá szentelésének idejétől, 1944-től az eddigi archív képeken túl már személyes interjúkat is hallunk, olyan papok, szerzetesek, teológusok vallanak a bíboros személyiségéről, tetteiről, kisugárzásáról, akik már személyesen is ismerhették őt. A film igazán érdekes pillanatai ezek, Mindszenty általuk jelenik meg plasztikusan, élő személyként is, nem csak egy arc egy archív fotón, egy történelemtényről. A száraz, leckeszerűen felmondott életrajz itt valóban portrévá válik. Igaz, idealisztikus portrévá, bár nehezen találni ma már olyan „szakértőt”, aki nem a feltétlen tisztelet hangján, hanem korabeli ideológiai ellenfeleként szólna a bíborosról. Egy valódi, pályát elemző dokumentumfilm azonban

igényelt volna értő és felkészült kritikai hangokat is, hogy ne csak a mérleg egyik serpenyője legyen tele. A film így egyoldalúan, a feltétlen tisztelet és rajongás hangján szól Mindszentyről. Ez persze, nem baj, tudomásul kell venni, hogy a film a magyar katolikus hívőkhöz szól. Mindszenty tevékenysége, alakja és karizmája azonban túlnő a katolikus egyházon, így a filmnek talán szólnia kellett volna az egyházon kívüli magyarokhoz is. Ehelyett érthetetlen és indokolatlan módon, Mindszenty életrajzához, életéhez és hitvallásához nehezen kapcsolhatóan, kinyúl olyan vitatott tevékenységű figuráért, mint Prohászka Ottokár. Mi végre kell a nyíltan antiszemita író és székesfehérvári püspököt belekeverni egy olyan, valóban nagyformátumú személyiség életrajzába, aki mindig felemelte a szavát a zsidóüldözés ellen, s akit nemcsak a kommunisták, hanem a vadul zsidógyűlölő nyilasok is bebörtönöztek? Nem tudni. Mint ahogy nehezen érthető az a fiktív, de meglehetősen vékonyka vezérmotívum is, mely során egy kopaszra nyírt fejű, egyenes tekintetű magyar ifjú (Sipos Imre) végigmotorozik Mindszenty életútján, beleül püspöki székekbe, benéz ablakokon, felnéz oltárokra és belép az esztergomi bazilika nagykapuján. Abszolút felesleges az egész jelenetsor, ráadásul sután és ügyetlenül hat, a megszólalók e fiatalember állandó jelenléte nélkül is el tudták volna mondani mondanivalójukat. De nem ez az egyetlen ügyetlenség: Semjén Zsolt például a filmben nem miniszterelnök-helyettesként, hanem történész-teológusként nyilatkozik, a film inzertjével ellentétesen. Egy dolog a tisztelet, egy másik, jelen esetben fontosabb dolog, a pontosság és helytállóság. Mindszenty élete, úgy gondolom, bár litániaszerűen hosszadalmasan, de alapvetően pontosan és helytállóan van e filmben elmesélve. A fináléban elhangzó, Sinkovits Imre által égő tűzzel előadott Szózat, melyet Mindszenty újratemetésén szavalt, a helyén van. Utána a Miatyánk nemzeti rockzenei átírata azonban idegen, öncélúan bombasztikus hatást kelt. Az efféle felesleges, vagy a Prohászka Ottokár-féle provokatív körítéseket lemetszve lehetne ez egy korrekt portré a közszolgálati tévé műsorára tűzve, de így, ebben a formájában azonban legfeljebb a Mindszenty-kultusz ápolóinak és a katolikus hívőknek lehet (mozi)élmény.

Kinek ajánljuk?

- Katolikus magyaroknak.
- Koltay Gábor és Gergely rajongóinak.
- Mindszenty bíboros tisztelőinek.

Kinek nem?

- Kommunista érzelműeknek.
- A nyilas-uralom iránt nosztalgiát ápolóknak.
- A korrekt, kiegyensúlyozott tájékoztatást igénylőknek.

4/10

(efes), PORT.hu

*

Kampány a szentté avatáshoz

Lukácsy György

2010.10.14. - 14:42

Koltay Gábor Mindszenty Józsefről szóló filmjének egy hibája van: nem a közönséghez, hanem a szentté avatási testületekhez szól.

A rendező portréja egyházi ikont mutat be, s nem egy személyiséget tár fel. Pedig amint szóhoz engedi jutni az érintettet, a film egyszerre megelevenedik: a néhai hercegprímás beszédének különös hanglejtése, karizmatikus egyenessége a mozi összes sutaságát képes - múltó pillanatokra - feledtetni.

Márpedig sutaságoknak nincs híján e portré: a játékfilmelemek feleslegesek, a formális tiszteletadás dagályossá teszi az őszinte elismerés szavait, a megszólalók csak a politika jobb ténfeléről érkeznek. A dokumentarista műfaj játékfilmes elemei nagyrészt kimerülnek Sipos Imre színész szerepvállalásában, aki motorháton járja be Mindszenty életének állomásait. Sipos azért indul útjára, mert felzaklatja, hogy a Mária-búcsú idején 1948-ban a celldömölki szentmise után az ÁVO a híveket tűzoltókocsik fecskendőjéből locsolt trágyalével kergette szét. Mindszenty azonban a fekáliával őket meggyalázó pribékeket már akkor megáldja. Szelíd motorosunk arra keresi a választ, ki lehet e nagyvonalú ember: Sipos amolyan tulajdonságok nélküli lényként jön-megy, s némán, gesztusok nélkül tölti be a tévés riporterek funkcióját. Jelenléte éppen nem alázatot tükröz, hanem eredetieskedő, amivel az ünnepélyességet dagályossá züllesztí. Mi szükség van az ilyen mesterkélt fogásokra, ha a Mindszenty-életút önmagáért beszél?

A celldömölki eset a film azon kevés történeteinek egyike, ahol az alkotás nem formálisan közelít Mindszenty alakjához. A hivatalos levélváltások, az emléktáblák bemutatása nem érinti meg a nézőt. Az ikonnal megismerkedünk történelemórán, egy filmtől a személyiség kisugárzását reméljük. Különösen zavaró a Mindszentyt méltatók kiválasztásának egyoldalúsága. A szentté avatási eljárás egyik kulcsfigurája a posztulátor (Szőke János szalézi pap), aki az ördög ügyvédjeként ellenvetések fogalmaz meg. Természetesen nem pocskondiázó szereplőt várnánk, hanem egy "más nyelven beszélőt". Nem akadt például egy szabadelvű vagy fiatal katolikus sem, akit meg lehetne szólaltatni? Semjén Zsolt vagy Lezsák Sándor mai politikusi titulussal szerepel, ami erősíti azt a tévképzetet, hogy Mindszenty a mi emberünk. Pedig ő mindannyiunk embere. A politikai táborok felidézése kimondottan káros, hiszen egy politizáló, de nem pártpolitizáló egyházi személyiségről van szó. A tábortűzgyűjtásnak van egy nagy hátránya: bár az arcunk forró, a hátunk fázik. Így vagyunk Koltay filmjével: a téma melenget, a feldolgozás módjától fázunk.

MINDSZENTY - A FEHÉR VÉRTANÚ - Magyar dokumentumfilm, 138 perc. Rendezte: Koltay Gábor.

